

19 MAYIS

23 - 29

1937 - 1938

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR

KAYIT NO: 5037624

ADI: 19 Mayıs

CİLT:

SAYI: 23 - 29

YIL: 1937 - 1938

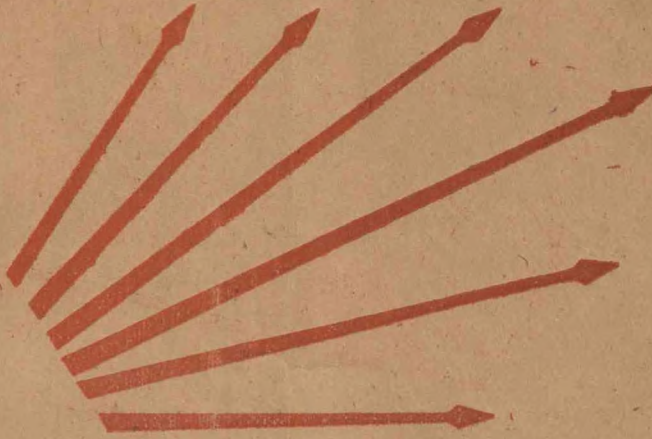
19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

SAYI : 23

1 inci TEŞRİN 1937

CİLT : II

İÇİNDEKİ YAZILAR

Türkiye Cumhuriyetinde Kültür
Cumhuriyet sıhhiyesi
Susuzluk (Şiir)
Modern sanat ve Türk sanatı
Hacı babalar
Behiştî ve tarihi
Mekteplerdeki inkılâp köşeleri
Cumhuriyet destanı
Lâdik
Spor haberleri
Şap - Dabak hastalığı korunması

H. Hızal
Dr. N. Divitcioğlu
M. Şükrü Fırat
Ş. Akdik
Dr. N. Divitcioğlu
K. Dilcimen
F. Kuğay
Arı
Ş. Alışık
A. Ergun
**

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

SAYI : 23

1 inci TEŞRİN 1937

CİLT : II

YÜCE ŞEF ATATÜRK

5037624
1937-1938, 23-29

Türkiye Cumhuriyetinde K ü l t ü r

HAMDİ HIZAL

Beşeriyet tarihinin muhtelif çağlarında vukua geldiğini tarih bilgimizin bize tanıttığı hakikatlerden öğrendiğimize göre ; inkılâplar, insan topluluklarının geniş mânâda içtimâî bünyesinde esaslı değişiklikleri icabettirmiştir. Bu değişikliklerin husule geldiği içtimâî bünyede kültür inkılâba takaddüm eden eski devrin fikir ve iş hayatındaki alışkanlıkların terkedilmesini buna mukabil yeni hayat görüş ve gidişine uygun olan fikir ve iş itiyatlarının iktisap edilmesi zarureti doğurur.

Devrim, yeni hayat telâkkisi karşısında eski görüş ve inanışların yerini yeni görüş ve inanışlara terketmesi demek olduğuna göre ; cemiyetin maddî ve manevî bünyesini teşkil eden tek mil kıymetlerin mütevaziyen yenilenmesi ve yeni telekkilere göre vasıflandırılması demektir.

Büyük kurtarıcı ve önderimiz Atatürk'ün yüksek himmetleri ile Türk milletine yoktan kazandırdıkları feyizli

Cumuriyet idaresi ve Âlemşûmul inkılâbımız, içtimâî ve iktisadî kıymet ve tek mil hamleleriyle Türk milletini teşkil eden ferdlerinin müşterek malı olması icabeden yeni ve önemli kıymetler getirmiştir.

Bu kıymetleri, milleti teşkil eden ferdlere aşlamak, onları yeni hayat telâkkisine göre yaşatmak ve inkılâbın icaplarına uydurmak ve cemiyet idealine göre yetiştirmek için bu noktada en büyük ve en nazik vazife Cumhuriyet idaremize göre düzene konulmuş olan Kültür teşkilât ve müesseselerine düşmektedir.

Millî birliğin ve bünyenin kuvvetli ve sağlam bir halde bulunması, milleti teşkil eden bütün ferdlerin kendileri ve mensup oldukları cemiyet için bir hayat zarureti olan yeni kıymetlere uyarak bu kıymetleri millet efradının müşterek malı haline getirecek surette yetiştirilmiş olmaları lüzum ve ehemmiyeti Cumhuriyet idaremizin başta dü-

şündüğü bir iş ve hareket olmuştur.

Geniş mikyasta halkın hakimiyeti esasına yaslanan Cumhuriyet idaremiz, içtimâî bünyede husule gelen değişimlerden mütevellit yeni kıymetleri genç nesle aşlamak, onları ideallerimize göre hassasiyetle yetiştirmek için kültür işi ve teşkilâtına bilhassa önem vermiştir.

Bu şuurladır ki, Cumhuriyet idaresi, kurulduğu gündenberi İmparatorluk rejiminin elinde kasden ihmal edilmiş olan kültür işini ele alarak bilgisizlikle amansız mücadeleye girmiş ve bu noktada en büyük maddî ve manevî fedakârlıkları ihtiyar ederek kültür seviyesi yönünden Türk milletini lâyük olduğu inkışaf merhalesine ulaştırmıştır.

Cumuriyet idaresi, millî bünyenin ihtiyacına uygun olmak uzre yaptığı kanunlarla ilk tahsili vatandaşlar için mecburî kılmış ve bu hususta azîm masrafları ihtiyar ederek ancak asırların mesaisine sığabilecek feyizli neticelere kavuşmuştur. Büyük bir hızla seyrini yapmakta devam eden bu iş, dün başladığı noktadan çok ileri gitmiş ve seneler birbirini kovaladıkça idealine kavuşacaktır.

Cumuriyet idaremiz, bilgisizlikle olan bu azimli mücadelesinde matlup olan neticeyi sûratle elde etmek yolunda bilhassa okumağı, yazmağı müşkil kılan engelleri de ortadan kaldırmak için icabedeni yapmıştır.

Harf ve dil inkılâbımıza takaddüm eden uzun yıllar içinde Arapça alfabe üzerinde senelerce emekliyen vatandaşları bu azîm müşkilâtтан kurtarmak

için muhtaç olduğu harf inkılâbını da yaparak okumağı, yazmağı tek mil vatandaşlar için pek kolay olarak elde edilebilen bir iş haline getirmek suretiyle vatandaşlara en büyük iyiliği yapmıştır. Memleketin her köşesinde meydana getirdiği Millet mektepleri sayesinde 15 - 45 yaşındaki vatandaşları okur yazar bir hale getirmiştir.

Bundan mâdâ, dilimizin bünyesini istilâ etmiş olan Arap ve Fars kelimelerinden sıyrarak lisanımıza millî hüviyetini, millî güzelliğini kazandırmıştır.

Cumuriyet kültürünün karakteri millîdir.

İmparatorluk devrinin acı günlerinde kültürümüz, millî mahiyette bulunmaktan çok uzaktı. Bu kültür, memleketin, millî varlığın ihtiyaçlarına cevap vermekten ziyade garb ve şark âleminin tesiri altında idi. Dalâlet içinde yüzen İmparatorluk rejimi, millî kültür manzumesinin ancak memleket ihtiyacından doğabileceği esastan haberdar olmadığı için millî terbiye ve tahsilin temelini teşkil eden ilk tahsil programını bile yabancı kültür teşkilât ve müesseselerinden körükörüne tercüme ederek millî bünyeye mal etmek istemiştir.

Her hususta müteyakkız ve müdebir olan Cumhuriyet idaremiz, Atatürk'ün yüksek işaret ve rehberlikleri ile kurulan Türk tarih tetkik cemiyetinin millî tarihimizin kaynakları üzerinde vaki olan esaslı araştırmalarının müsbet ve mesut bir netice i olarak kültürümüz, millî hüviyetini tammsğa muvaffak olmuş ve ona mukadder olan

büyük inkişafı verecek vasıta ve kaynakları kazandırmıştır.

Cumuriyet kültürünün karakteri lâ-yıktır.

Yıllarca ızdırabını omuzlarımızda taşıdığımız İmparatorluk rejimini, din işi ile dünya işlerini her sahada olduğu gibi kültür işinde de birbirine karıştırmıştı. Bunun garip bir neticesi olarak ta mekteplerde Felsefe dersleriyle birlikte ilmûkelâm okutmak ve mucizeleri fizik kanunlarıyla iyzaha kalkışmak gibi gülünç bir mevkiye düşmüştü. Binnetice fikirlerde birbirine zıt iki âlem, kalplerde birbirini nakzeden iki cihan yaşatmak dalâleti içinde yıllarca ilmî hakikatlardan uzak yaşadı.

Kültürümüz ve kültür müesseselerimiz, Cumuriyet idaresinin kurtarıcı elinde imparatorluğun bu sakat sisteminden bir anda sıyrılarak müsbet ilim görüşünün icablarına göre muhtaç olduğu düzenini buldu.

Bütün kuvvetini müsbet ilimden alan Cumuriyet idaresi, bu noktada açık olan prensibini - lâıklığını - açıkça ilân etti. Bu suretle mektep ve terbiye işlerinde ötedenberi vaziyete hâkim olarak milletin fikirlerini, kalbini karıştıran dinin otoritesi bertaraf edilerek mektep ve terbiye işi, müsbet ilim hüviyetini iktisap etti. Bugün muhtelif tahsil derecesi veren tekmil kültür müesseselerimizde okuma kitapları, okutma usulleri, programlar tam: mile ilmî hakikatlardan ilham almakta, Türk gençliği, Cumuriyet nesli bu sistem dahilinde yetiştirilmektedir.

Cumuriyet mektepçiliği halkçıdır:

Demokrasi icaplarının en mükemmel olarak tatbik edildiği Cumuriyet idaremizin kültür sistemi, vatandaşlar arasında sınıf, imtiyaz, zenginlik ve fakirlik gibi ayırt edici farkları asla tanımayan bir kuruluşa sahiptir. Bu esash prensip bakımından Cumuriyet idaremiz, kültür teşkilât ve müesseselerinde fakir çocuklara büyük bir yer ayırmış olduğu gibi cemiyetin muhtelif işlerini gören vatandaşlara, istidatlarına göre meslek seçme hakkını vermiş ve kültür teşkilât ve müesseselerini de bu esasa göre kurmuştur.

Bu mesud neticeden maada halkçılık esaslarını kendine umde yapmış olan Cumuriyet idaremiz, içtimâî ve siyasî haklarına kavuşturduğu Türk kadını, iş ve fikir hayatında erkeklerin yanında yer almasını temin maksadile kadını, erkeği yan yana tedris ve terbiye etmek esasını kabul etmiş ve bu maksatla Orta tahsili de ilk tahsil gibi mecburi ve muhtelit yapmıştır.

Bütün bu nimet ve mazhariyetlere Cumuriyet idaresi ve feyizli inkılâbımız sayesinde kavuştuğumuz kültür teşkilât ve müesseselerimiz, yine Cumuriyet idaresinin kuvvetli elinde gerek kemiyet ve gerekse keyfiyet bakımından yıllar geçtikçe değerini artırmakta ve bugün tahsil müesseselerimizin her derecesinde müstakbelimizin koruyucusu ve yapıcısı olan Cumuriyet neslini, kuvvetli cumuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâıık ve devrimci yurtdaş olarak yetiştirmek terbiye ve tedris sistemimizin karakterin teşkil etmektedir.

Yüce Önder Büyük Trakya manevralarında

Cumhuriyet Sıhhiyesi

Dr. Necmettin Diviteioğlu

Ondört sene evvel yeni Türkiye kurulduğu zaman sıhhiye teşkilâtı namına hemen hemen bir şey yoktu.

Cumhuriyet Osmanlı hükûmetinden devren teslim aldığı perişan Türk milletinin sağlığını korumak için ona da başka devlet teşkilâtı arasında müstakil bir mevki verdi. Bu suretle hekim ile hasta millet arasında vasıtasız bir temas hasıl oldu.

Daha evvel, Sultan Hamidin mutlakîyet idaresi, sonra dar fikirli ittihatçıların Meşrutiyet zamanlarında bu milletın Sıhhi idaresinde birinci derece de âmil olan hekimler, dolayısıyla kâh hariciye nezaretine, kâh dahiliye nezaretine inerbut bulunuyorlar. Halkın ve memleketin sağlığı için ileri sürülecek esas fikirleri kabul ve tatbik ettirebilecek merci bulamıyorlardı.

Cumhuriyetin kurulmas ile beraber bu ihtiyaç takdir edilip sağlık işlerine İstiklâl verildikten az sonra bu kararda ne kadar isbat olduğu iki müsbet netice ile anlaşıldı : Evvelâ eski Türkiye'de ecnebi ve gayri Türklerin inhisarında bulunan hekimlik kısa zaman içinde Türk hekimlerine geçerek halis

bir yerli malı oldu.

Sonra, hekimlik muntazam bir teşkilât sayesinde milletin sıhhatini - arada parazit olmaksızın - eline aldı.

Cumhuriyetin memlekette yerleşmesinden ve umumî sıhhatle alâkasından beri geçen 14 sene gibi kısa bir zaman içinde Türk hekimliği bir mukabele şükran olmak üzere o kadar inkişaf etti ki eski Osmanlı İmparatorluğunun en maruf yabancı hekimlerini Beyoğlu caddesinde toplayan İstanbulda bugün hekimlik eden Türkler evvelkilerini gölgede bıraktılar.

Cumhuriyetin, esas teşkilâtı içinde kabul ederek yer verdiği müstakil Sıhhat Vekâleti ondört senelik hayırlı çalışma sayesinde çok büyük ve muvaffakiyetli işler başardı. Bunları görmek için ya hüsnüniyet veya rüyetten mahrum olmak lâzımdır,

Hiç tereddütsüz ve hilâfsız iddia edilebilir ki Sıhhat Vekâleti ondört senelik kısa ömrünü bilgili ve gayeli bir çalışına ile halk lehine sarfetmiş ve nafi olmuştur.

Cumhuriyet çocukları bugün Ankaradaki Sıhhat Vekâleti binasının res-

mini gördükçe bunun kendi çocukluk idealleri gibi birdenbire meydana gelmiş olduğunu zannederler. Halbuki bu mübarek müessese ilkönceleri bir nûve halinde eski Ankaranın Hacı Bayram camii civarındaki dar bir sokağı içinde, mütevazı Ankaralı bir ailenin kiralık evinde kurularak işe başladı, ve sonra bütçesinin genişliği nisbetinde işini ve teşkilâtını yavaş yavaş büyüterek nihayet bugünkü gördüğümüz müfit hale getirdi.

Cumhuriyetin ehemmiyet ve mevki kurduğu bu Vekâlet hiç bir zaman fazlulî bir teşekkül olduğunu hatırlatmaksızın, bilâkis millete yaptığı birçok hizmetlerle aşikar bir surette isbata muvaffak oldu.

Bu meyanda ilk iş olarak hekimliği kısmen bir meslek halinde Devlet teşkilâtı içerisine soktu ki halk asıl bundan müstefit oldu.

Bu sayede halkın Sıhhati Devlet marifetile bir elden tetvir olunurken diğer taraftan memlekette eskidenberi başı boş olarak icrai habâset etmekte olan kökleşmiş hastalıklara karşı hususi teşkilât yaparak mücadeleye başlandı.

Bunlar arasında Sıtma, Frengi, Trakum, Parajit, doğum, çocuk vefiyatı gibi nesli mahveden hastalıklara kısa yoldan savaş açılarak kısa zamanda muvaffakiyetli neticeler alındı.

Bütün bu müsbet çalışmalara rağmen yine Cumhuriyet Sıhhat Vekâletinin programının tamamlanmış ve tam bir netice vermiş olduğu ve halkın bir takım müsibetlerden kurtulmuş olduğu şüphesiz iddia edilemez. Ancak şu kadar var ki bir milletin uzun tarihinde ondört güne tekabül edebilen Cumhuriyet idaresinin ondört senelik mesaisinden esasen bundan fazla bir muvaffakiyet beklemek büyük insafsızlık olur.

Yürden çelik koruyucusu Tanklarımız

İnkılâbın Dilinden

S U S U Z L U K

M. ŞÜKRÜ FIRAT

Dövdürdüm başımı devrim örsünde .
Tutuştı içimde ey vatan kanın !..
Lâv mı taşıdığın nedir göğsünde ?
Yanıyor tenimde rengi bin tanın !..

Bir zaman tepende baykuşlar vardı ,
Kadınlar ağlardı, kızlar ağlardı ;
Eller hep gülerken Türk yas bağlardı ,
Ve ne de elinden vardı tutanın ..

Ey güzel vatanım, ey şanlı diyar !
Kaldın tarihlerden bize yadigâr ,
Biz ancak sâyende olduk bahtiyar ;
Doğunca yolunda bahlın, Atanın..

Bırak anmayalım o kara günü
Yapalım bağrında (Oğuz) düğünü !..
Kan ile yazdırttı Türk hürlüğünü ,
Sönen tarihine vatan, cihanın !..

Biz cehli arkada bırakıyoruz ,
Yol'ara kaygısız, şen bakıyoruz ..
Vatan parçalandı karanlıkların !
Göründü güneşi işte turanın ..

Şimdi bir nur olduk hep akıyoruz ;
Varmış damarında ne coşkun kanın !..
Ey Türk bu tutuşan kan senin kanın !..

Bağrımız yanık, sun tanrı çok görmel
Bir yudum suyunu bize vatanın .

Modern sanat ve bugünkü Türk sanatı

ŞEREF AKDİK

Veryüzünde hergün için yüzlerce sergi açılıyor. Yüzbinlerce meraklı bu sergilere koşuyor. Münekkitler teşhir edilen eserler ve sanatkârları hakkında iddialı mânâlarla, kitaplar yazıyorlar. Mühipleri, tacirleri ve müzeler büyük bir hırsla resim, heykel topluyorlar. Boya, nuval, kâğıt, kalem, fırça gibi sanat malzemesi yapan fabrikalar işliyor. Bir taraftan da yeni istidatlar yetiştirmek, sanata taze hayat vermek için tetbirler alınıyor. Mektepler açılıyor, gençler sanata teşvik olunuyor.

Sanat malzemesile, teknikile, ilmiyle, felsefesiyle beşerî faaliyetin başlıca zenbereklerinden birini teşkil ediyor. Görüyorsunuz ki insanlar her devrede olduğu gibi bugünkü medeniyetleri içinde de sanat ihtiyacını duymaktadırlar. Çünkü şiir ve musiki ile plâstik sanatlar bizi yorucu, üzücü hayatın içinden çekerek en yüksek şekilde heyecanlarla dolu bir aleme sevkederler. hislerimize, ruhumuza haz verirler.

Plâstik sanatlar : bizi şekillerden, çizgilerden, renklerden ve bunların

ahenklerinden meydana gelen bin bir türlü güzellikle sarâarak varlığımıza sükûn ve huzur verirler. Biz insanlar bu güne kadar olduğu gibi bundan sonra ve ebediyen plâstik sanatların ihtiyacını hissedeceğiz. Bu sanatların bize arzettikleri güzellikleri görmek için hassasiyetimizi daima ve fazlasile muhafaza edeceğiz.

Yalnız unutmamalıdır ki : dünyanın heran değişen ve değiştirilen maddî simasile beraber hislerimiz, fikirlerimiz, yaşayışımız da değişmiş ve değişmektedir. Bu itibarla yüz sene değil hatta, 25 sene evvelki insanlarla bizim aramızda büyük ve derin farklar vardır. Biz ne onlar gibi duyuyor ve ne de onlar gibi düşünüyoruz. Zira çelik : insanlara makineleşmek için yol açtı. Makineleşme de bir asırda medeniyetin sırrını ve dolayısıle ihtiyaçlarımızı, itiyat ve an'anelerimizi, fikirlerimizi, her şeyimizi değiştirdi.

Makineleşmenin tekâmülü etrafımızı hendesi ş kilerle sardı. Bu sarınmıya o kadar alıştık ki : gözlerimizle her

verde, her zaman hendesenin hakim olduğu şeyler arıyor; onları görmekle haz duyuyor; ancak bu nev'iden bir temaşa ile maneviyatımızda huzur buluyoruz.

Esasen, zekâmızın saf bir yaratışı olan hendese, ilimlerimizin hudutlarını tayin ederken olduğu gibi, yavaş, yavaş plâstik zevklerimizde de hakim olmuştur. Bugünkü varlığımız hendese ile halişbağa gelmiştir. Ruhumuzu ihtizaz ettirmek için sade gözlerimizi vasıta edinmiş olan plâstik sanatlarla: bizi hoşnut etmek için tabiatıyla bu günkü ihtiyaçlarımızı nazarı itibare almak zaruretindedirler.

Yüzümüzün, vücudumuzun tirelerini tesbit ettirmek için fotoğrafın, dinî, ahlâkî politik propağandalar yaptırmak; tarihi vakaları kaydettirmek için kitap ve matbuatın daha müessir ve faydalı olduğunu görüyoruz. Sanatkârı tabiat kopyeciliğinden, mevzuun esaretinden kurtarıyor, sanattan sadelik, safiyet ve hendese istiyoruz. İşte modern sanat bugünkü bizden ve ihtiyaçlarımızdan doğmuş oluyor. Bundan böyle sanat için lirik ihtiyaçlarımızı tatmin etmekten başka gaye kalmamış; sanatkâr da kendine muhalif yükledi yani, taklitten, mevzuu atarak hürriyete kavuşmuştur. Bilhassa kant'ın tenkidinden sonra güzelliğin tabiatla değil fakat, onu gören sanatkârın gözlerinde bulunduğunu; güzeli seçebilmemiz için sanatın tavasutuna muhtaç olduğumuzu kabul etmekle de sanatkârane faaliyete lirizmi terennüm etmek için tam bir serbesti vermiş oluvoruz.

Resim ve heykel vasıtasile Sardana-

palın ölümü, Napolyonun Rusya Seferi gibi hikâyeler dinlemeğe; müstakbel çocuğun rucuatı, İsanın çarmıha girişi gibi ahlâkî ve dinî dersler almağa; afakî şekillerle ağaçlar, dağlar, insanlar görmeğe alışmış bazı kimseler modernizmi istihfaf ederler. Bu üslûple kendilerine bahsi bir şey kabul ettirildiği zehabına düşerler. Halbuki modern sanat teknik ve estetik bakımdan ipnersiyonizmle, klasizmle hatta mânâsını asla anlamadığımız Mısır Heykeliyle, sırrını kat'iyen göremediğimiz Zenci maskeleriyle müşterek vasıflar taşır. Bu müşterek ve umumi vasıflardır ki her devrin, her ekolün damgası altında ruhumuzu ihtizaz ettirerek bedende bedii haz ve heyecan verirler ve ancak umumiyet ifade eden eserlerdir ki hakiki sanat kıymeti taşırlar.

Sanatta her ferdi aynı şekilde müteessir edecek sabit vasıtalar bulunmasaydı başkalarının eseri bizim için mevcut olmayacak ve müzelerin mânâsı kalmıyacaktı.

Moderinizmin bir hususiyeti eskiye nazaran bir farkı varsa, o da: makine devrinin acele ve süratle sabırlı olmak insanların, sanatın temin edeceği şeyi bir hamlede vermek için teknik ve estetik haricinde kalan teferruatı silmiş olmasıdır. Eskiler bu cüreti gösterememişlerse, sebebi: zamanın ihtiyaç ve icabatına uymak zarurettir. Bununla beraber onlar takliden, mevzuun esareti altında bile uğraşarak lirizmi telif etmekten biran evvel vaz geçmemişlerdir. Bütün hukukunu kazanan, hürriyete kavuşan yirminci asrın sanatı modern sanat artık maske taşımıyor.

Onu istihfaf edenler hakikatı ve hakiki sanatı göremiyen; bedii heyecanlarının nereden geldiğini kestiremeyenlerdir. Daha doğrusu her entellektüel insanın iktisap etmek zaruretinde olduğu muayyen sanat terbiyesinden mahrum olanlardır.

Modern sanat ceryanlarını ihzar ve hulâsa edersek beşlica üç kola ayırır: (Teknik ve estetik olmıyan teferruatı kaldırmak şartile) kollardan birincisi: Muayyen kaideler dahilinde güzelliğe hendesi bir şekil vererek klasizme doğru ikincisi, güzelliğin kaidelerini yeni den aramak üzere primitiflere doğru bir rucuğdur. Üçüncüsü de eserlerle, müzelerle, mekteplerle his ve fikrlerinde hükmeden maziye silerek ileriye doğru bir hamledir.

Görüyoruz ki günün sanatı; Yirminci asrın gürültüsü içinde safiyet ve sade sadeliğe susamış insanlara doğru ve berrak bir kaynak hizmeti görebilmek için kendisini tadil ve tanzim etmekle meşguldür. Henüz muayyen bir güzellik doktorunu getirmemişse de; güzelliğe köstek vuran taklitle mevzuu uzaklaştırdığı yarının sanatına yepyeni bir istikamet hazırladığı muhakkaktır.

Resmin mevzuuna tabiatile olan müşabehetine kapılarak sanat anladıklarını zannedenler (bazı sanatkârlar da dahil olmak üzere an'nenin yıkılışı önünde şaşırıp isyan etmişlerdir. Binlerce resmin hepsine bir ve aynı hâdise imiş gibi modern ismini vererek hataya düşmüşlerdir. Sade modernizmi tenvir edenler değil hatta terviç edenlerden de bu hataya düşenler çoktur. Çünkü sanat bugünkü gibi hiç bir devrede,

yükselmeğe olduğu kadar şarlatanlığa da müsait olan geniş bir hürriyete kavuşmamıştır.

Andrej'd'in söylediği gibi: gerçe modernizm an'nenin esaretinden doğdu ancak hürriyetin de tehdidine maruz kalmaktadır.

Türk resim ve heykeline gelince: evvelâ sanat tarihimizi ve muhitimizin şartlarını gözden geçirmek lâzımdır. Biliyorsunuz ki bir zamanlar dinî akidelimiz, daha sonraları iktisadî ve siyasi buhranlarımız dolayısıyla yurdu-muzda resim ve heykel tamamen ihmal edilmiş veyahutta lüzumu hissolunmamıştır.. Ancak gözlerimizin garb medeniyetine çevrildiği sıralarda bu sanatların ihtiyacı duyulmuş, memleketimizde de başlanılmak üzere 37 sene evvel Sanayii Nefise mekteb âlisi kurulmuştur. Mektebin tedrisat programı, sanatın malzeme ve teknik de garp mektebinden garp sanatından takliden alınmıştır. O zamanlar İstanbul'da yaşamakta olan birkaç İtalyan sanatkârda hoca tayin olunmuşlardır. Bu ecnebi-lerden bilhassa Valeri okadar şöhret kazanmış ki, ressam olarak tuval boyayanların isimleri bile sorulmaz, Valeri'nin tamiminden geçip geçmediğine göre kıymet verilmiş. Mimari, tezyinat ve şiirde dahiler yetiştirmiş olan yur-dumuzda resim ve heykel işte bu şekilde:

Mektep kurulduğundan takriben onbeş sene sonra beş altı Türk istidadı belirmiş maarif hesabına Avrupaya tahsile gitmişler, oranın mektep ve müzelerinden üç dört sene zarfında alabildikleri feyizle memlekete dönmüşlerdir.

Avdetlerinde ilk yaptıkları iş : imzalarını koydukları eserlerinin kendilerine has kıymetler taşıdığını muhite kabul ettirmek ve Valeri'nin kurduğu haysiyetşiken otoriteyi kırmak için mücadele olmuştur. Muvaffakiyet kazanmışlar, Ecnebler savulmuş yerlerine onlar alınmıştır. Türk resim ve heykelinin ilk neslini teşkil eden bu sanat-kârlardır.

Memleketimize bazen ipnersiyonizmin bazen de akademizmin tesirleri görülen bir sanat üslûbû getirmişlerdir. Sanata nisbetle veya sanatkârın tadil ve tanzimine nisbetle güzel olan tabiatı doğrudan doğruya bütün her mercile taklit ettiği için asırlardanberi reddolunan akademizmi bir tarafa bırakırsak tabiatı üzerimizde bıraktığı intibaile göre sitimze eden empersiyonizmde daha o zamanlar 25 - 30 sene evvel yerini modernizme terk etmek üzere son günlerini doldurmakta idi. Her ne hal ise : bizim için ne akademizm, ne romantizm, ne ipnersiyonizm ve ne de modernizm mevzu bahis değildir. Sanat; Fransadan Almanyaya, Almanyadan İngiltereye, İngiltereden İspanyaya, İspanyadan İtalyaya değil hatta Floransadan Romaya, Romadan Venediğe geçerken bile ayrı duyuş, ayrı görüş, ayrı ruhlar gösterir. Bize yarayacak olan garp sanatının teknikini bellemek, estetiğini incelemek, tarihini öğrenmektir. Ancak bu vasıtalarla millî sanat ve istidatlarımızın inkişafını temin edecek ; yurdumuzun bünyesine uyacak şartları seçerek tatbik etmek mümkün olur. Yoksa muhitle bağı olmıyan kendi dıvarlarıyla kapalı kalmağa mahkûm bir mek-

tep açmak Avrupaya istidadının verdiği hassasiyetle şiir veya bu ekoli benimseyip dönecek, anayurdunda yabancı olacak talebe yollamak sanatın yeni başlanıldığı bir memleket için noksan ve beyhude tedbirlerdir.

Sanat her şeyden evvel içtimaidir. Ferdin kabiliyeti ne kadar yüksek olursa olsun inkişaf edebilmesi içinde yaşadığı muhitin veya cemiyetin tenvir ve tekâmül derecelerine tabidir. Bir memlekette sanat ve sanatkârları madden ve manen besliyecek şartlar hazır değilse ihzar edilmemiş heveskârların hakiki sanat eseri verebilmesi imkânsızdır. Çünkü sanatkâr bütün malzeme, fikir, ve teknikini, enerjisini muhitinden alır. Bu itibarla biraz evvel bahsetmiş olduğum zatlar gerçe sanatkârın malzeme, fikir ve teknik bakımından ihtiyaçlarını garp sanatından az çok temin edebilmişlerse de maalesef yaşamak ve çalışmak için lâzım olduğu kadar enerji bulamamışlardır.

Memlekete döndükleri andan başlayarak Avrupa mektep ve müzelerinden aldıkları feyiz (içtimai şartlarımızın kifayetsizliği yüzünden) yavaş yavaş silinmeğe yüz tutmuş ; günden güne tereddi etmişler; nihayet istidatları dumure uğramıştır. Hiç şüphesiz ki bu dumure uğrayışta sanatkârların bir sunu taksiri yoktur. (Fevkalâde hâdiseler müstesna olmak üzere) muhit denilen ve insanları bütün meziyetlerine rağmen söküp götürün kuvvetin önüne geçmek, galebe çalmak mümkün değildir.

Gaybolan bu istidatlara acımakla beraber şuna da şükretmeliyiz ki yurdumuzda bir kerre başlamış olan sanat ceryanı kendi uzviyet ve hayatîyetini idame ettirmek için yeni ve taze uzuv-

lar yaratmağa başlamıştır. Bu meyanda dokuz sene evvel müstakil ressamlar ve heykeltıraşlar birliği namı altında toplanan ikinci ve mütemmim bir nesil sanatımızı takviye etmiştir. Mütemmim nesil diyorum, çünkü daha evvel söylediğim gibi sanatkârın göstereceği kudretle muhitinin kültür seviyesi muvazi yürürler. Memleketimizde ise Üniversite yeni tesis etmiş ilim, fen, teknik hakiki istikametlerini henüz almışlardır. Her şeyin kemale doğru kademe kademe yükseldiğine, terakinin de nihayet zaman meselesi olduğuna göre bugünden şu veya bu şahsa veya nesle sanatkârlık izafe etmek yurdumuzun bünyesini sakathıyacak bir yabancılık olur. Fakat yarın ilim, fen, teknik sahalarındaki tekâmülle yurdumuzda refah artacak, bedîî zevk ve terbiye yükselecek sanat istidatları beslenmek için maddî ve manevî her türlü gıdayı bulacak işte ancak o zaman herhangi bir sanatkârı en kudretli eserini yaşının en müte-kâmil çağında verecektir.

Şimdilik millî sanatımızla millî kültürümüz mütevazî bir surette tesis edinceye kadar belki bir ömürlük zaman içinde birçok nesiller gelecek ve her gelen nesil bir evvelki neslin sanatını, muhitini daha müte-kâmil bir şekilde kendini müteakip nesle devredecektir.

Evet müstakil ressamlar ve heykeltıraşlar birliği namı altında toplanan ikinci ve mütemmim bir nesil sanatımızı takviye etmiştir. Bu arada sekiz kişiden ibaret olan D gurubunu ayrı bir nesil olarak zikredemiyeceğim. Her ne kadar müstakil birlikten daha sonra

toplanmış iseler de kendileri müstakillerin mektep ve atölye arkadaşları olduklarından mâdâ, müstakil birliğin de müessislerindendirler. Ayrılmalarının sebebi hepsinin şahıslarına göre değişmektedir. Müstakiller bugünkü sanat neslinin getirdiği üslûpte modernizmdir. Muasır garp devletlerini saran, coşturan bu üslûp birçok devreler ve ekollerle asırlardanberi üzerinde işlenmiş olan bir sanatın özü ve en müte-kâmil şeklidir. Fakat büyük bir emek ve masrafla yeitmiş olan bugünkü nesilde içtimai şartlarımızın kifayetsizliği karşısında tereddiye mahkûm olduktan sonra neye yarar. Daha ne kadar zaman ve kaç nesil feda ederek garp sanatına doğru boş hamleler yapacağız ?

Sanatkârlarımızın garbe ve garble yakından temas ettikleri zamana nisbetle kıymeti olan sanat telekki ve kudretimiz bir tarafa bırakılırsa : birinci nesil, resim ve heykelimizde kısa da olsa bir mazi yaratmış ; sanat ve sanatkâr gururumuzu tesis etmiştir. İkinci nesilde kendinden evvelki nesli muattal bırakan içtimai âmilleri teşrih ederek onları sanata ve sanatkâra hayat verebilecek şekle sokmak için mücadeleye başlamıştır.

İşte mevcut sanatkârlarımızı, güzel sanatlar birliği, müstakiller ve D gurubu namlarıyla üçe bölen iddialı, münazaalı mesele ve hakiki sebep budur. Kablettarih yaşamış kavimlerin iptidai şeraiti içinde değiliz. Tekâmüle doğru bir hatve atabilmek için zamanın batı sırrına tabi olmak zarureti yoktur. Sanatı her cephesinden tahlil eden ilimler bize yolumuzu göstermektedir. Biz

Priklesin Atinesinde, Medisisilerin Floransasında, günümüzün Parsinde Pikasso, Van Dünken, Mikel Anj, Fidyas gibi artistlerin ne türlü şartlar içinde yetiştğini biliyoruz. Tıpkı müvellidülma ile müvellidülhamuze birleşirse su olacağını bildiğimiz gibi.

Garp sanatına kıyasen geriliğimizi görüp sebeplerini buluyoruz. Fakat ilerlememiz için de bulmamız ; sanat ve istidatlarımızı inkişaf ettirecek halka bedîî terbiye verecek şartlarla zemin ve muhit hazırlamamız da lâzımdır.

Meselâ büyük vilâyetlerimizde birer akademi açmak, birer de sanat tarihinin safhalarını gösteren orijinal veya kopya müzeleri tesis etmek, Ecnebi profesör getirmek, Avrupaya talebe göndermek, orta okulların resim derslerine bedîî bakımdan ehemmiyet vermek, lise programlarına sanat tarihi ilâve etmek, halk için resim ve heykel dershaneleri açmak, sık sık sergiler hazırlamak, şehirleri dolaştırmak, münekkit yetiştirmek, mecmua, kitap ve konferansla sanat propağandası yapmak. Bilhassa hayata atılan genç sanatkârlara çalışma imkânlarını hazırlayarak himaye etmek ilkevvvel hatırlanacak çarelerdendir.

Bununla beraber teslim etmelidir ki elli sene evvelisine nazaran bugünkü sanat faaliyetimiz çok genişlemiştir. Cumhuriyetin feyizli tesirleri bu sahada da kendini göstermiştir. İstiklâl savaşına kadar Avrupaya tahsile gönderilmiş olan sanat talebesinin adedi onu geçmediği halde, savaştan sonra elliye bulmuştur.

Kendi hesabına tahsil edenlerle beraber sanatkâr adedi dört beş misli artmıştır. Resmî sanat teşekkülü bir iken iki tane olmuştur. Dokuz sene evvelisine kadar sade Istanbulda ve senede bir defa sergi açılırken bugün beş altı defa Ankara, İzmir, Balıkesir, Edirne, Zonguldak, Bursa, Samsun gibi muhtelif şehirlerde açılmaktadır.

Artık resim sergileri uzak ve silik bir gazete havadisi değildir. Bütün vatandaşların yakından görüp bildikleri hakiki bir sanat ceryanıdır. Sergilerimiz sade yurdumuzda çoğalmakla kalmamış, hudutlarımızı da aşmıştır. Romanya, Rusya, Yunanistan, Yuğuslavya gibi Ecnebi memleketlere kadar uzanarak Türk sanatına beynelmilel sahada yer hazırlamıştır. Sonra yurdumuzun her tarafında açılmış olan Halk evleri temsil ve müzikte olduğu kadar resim ve heykelde de bedîî terbiyenin inkişafına çalışmakta ve isabetli tedbirler almaktadır.

Kültür Bakanlığının İstanbul Akademisi Mimari şubesine getirmiş olduğu profesörlerden başka resim ve heykel şubelerine getirdiği profesörler de programlarını çizerek çalışmaya başlamışlardır. Garp sanatının kırk elli sene evvelki köhne düsturlarının silik klişelerile yürütülmekte olan tedrisat artık tamamen durmuş ve akademi modern sistem dahilinde inkişaf etmeğe başlamıştır. Vine Kültür Bakanlığı İstanbul da bir galeri açmak için tedbir almıştır. Fakat günümüzü dünden ayıran bu farklar gerçe Cumhuriyet hükümetimizin ve bugünkü sanat neslimizin gayretleriyle son seneler içinde çoğalmış

ise de ; unutmamalıdır ki bu farklar kısa bir zamanda ve kolayca meydana gelmemiştir.

Zira yurdumuzda resim ve heykel başlıyalı elli sekiz sene olmuştur. Bu elli sekiz sene zarfında Sanayii Nefise mektebi alisini açtırmağa vesile olan merhum Hamdi'den mustakillere kadar yetişen her artist sanatımızın yükselmesi için tam bir feraget ve fedakârlıkla çalışmış ve çalışmaktadır. Yarın onların hepsini millî sanat tarihimizin birer kahramanı olarak yadedeceğiz. Zannediyorum ki bu hususta mübalâğa yapmadım. Cemiyetin günahkâr damgasını vurduğu bir insanın maruz kalabileceği her türlü müşkülâta rağmen sanat ve sanat propağandası yapmak ; bugünkü resim ve heykelimizin temelini atabilmek kahramanca bir iştir.

Vine herhangi bir vatandaş gibi başka mesleklere girerek hayatını daha iyi tanzim etmek mümkün iken sanatkâr olmak sıhhatından feda edecek kadar muzaya katlanmak mesai saat ve günleri haricinde her türlü istirahat-ten uzak resmin şas, tuval ve çerçevesini de bizzat yapmak suretile sanatın ameleliğinden başlayarak çalışmak sade kendi zevkini tatmin değil aynı zamanda muhitinin de bedîî zevkini yükseltmek için tenkitler, kitaplar yazarak konferanslar vererek sergiler açarak sanat propağandası yapmak, tabelâcı ve fotoğrafçı ile artistin henüz tefrik edilemediği bir muhitte sanatın bütün yüklerini sırtlayarak yılmadan, bıkmadan çalışmak ta kahramanca bir iştir.

Şunu da ilâve edebilirim ki günümüzün her sanatkârı, genç ihtiyar bü-

tün vatandaşlarına meslek sevgisini, meslekî idealin ilâhi zevkini aşıl原因 birer unsurdur.

Evet sanatımızın bugünkü durumu kısa bir zamanda ve kolayca değil bir çok sanatkârın didinmesi ile 58 sene de meydana gelmiştir. Vine de ihtiyaçlarımızın mühim bir kısmı tatmin edilememiştir. Şimdiye kadar yapılmış olan işlerin zamanına ve bu işleri yapmış olan fertlerle, küçük teşekkül veya müesseselerin kudretlerine kıyasen ilerisi için de bir zaman kesdirmek lazımgelirse : daha asgari yüz yüzelli seneye ihtiyacımız vardır. Yüzelli sene fakat, yambaşımızda garp sanatı bizi beklemiyor. Mükemmel bir muhit ve organizasyon için de büyük adımlarla yürüyor. Onu yetiştirip geçebilmemiz için zamanın batı seyrine tabi olmamız gülünç ve zavallı teslimiyettir. Ancak aramızdaki mesafeyi açmaktan başka işe yaramaz. Bizi (millî sanat tesisi şöyle dursun) garp sanatının kötü bir mukallidi olmaktan ilelebet kurtaramaz. Bu hakikat karşısında başvurulacak yegâne çare zamanı tekâmüle doğru zorlayarak kısaltmaktır. Yani fertlerin, küçük teşekkül veya müesseselerin didinerk uzun senelerde vücutte getirecekleri tekâmülü devlet kudretine dayanarak bir hamlede kolayca elde etmektir. Pek muazzam faydalarını gördüğümüz etatizmin sanata da temsil ve inkişafı için icabeden tedbirlerin biran evvel alınması herhalde çok lâzım olan bir iştir.

Milli sanat işlerimizi tanzim etmek üzere Türkiye'ye davet edilmiş olan kudretli sanatkâr ve âlim Leopolt Levde aynı lüzumu göstermiştir. Yurdumu-

zun sosyal ve kültürel şartlarını gözönüne alarak Kültür Bakanlığına sanatın devletleştirilmesini teklif etmiş ve Bakanlıkta muvafakatla karşılamıştır.

Bazı dar anlayışlıların bu teklif hakkında yazıp bağurdıkları gibi muavene- te muhtaç birkaç zavallı ressam Ahmet veya Mehme'de maaş bağlanmıyor. Sanatkârların mesleklerini değiştirdikleri gün hayatlarını kazanacak kadar meziyet ve kudretleri vardır. Mevzubahs olan ressam Hasan veya Hüseyin değil Türk sanatı ve Türk sanat-

tının tekâmül edebilmesidir. Leopold Levnin tatbik edilmek üzere olan teklifi Cumhuriyet devrimizi dünden ayıran farkların en ehemmiyetlisi ve en isabetlisidir.

Bundan böyle Avrupa da hocalarının takdirlerini kazanan Türk istidadi artık tereddi etmeyecek, bize mimarımız da, tezyinatımız da şiirimizde olduğu gibi resim ve heykelimizde de şaheserler verecek ve Mikel Anj, Engz Sezan gibi cihan sanat tarihinde yer alacaktır.

Samsun Lisesi talebesine ithaf

HACI BABALAR

Dr. Necmettin Divitcioğlu

Otuz sene evvel İstanbul sokaklarında Hacı Babalara rast gelirdik. Üstlerinde uzun tüylü hırkaları, başlarında tüylü takkeleri, ayaklarında yumuşak çizmeleriyle cami ve pazarlarda dolaşan bu yabancıların kimler olduklarını çocukluk merakile sordüğümüz zaman, Kâbeye giden Buhâralı müslümanlar olduklarını söylerlerdi.

İstanbulda kendi yurtlarında gibi teklifsiz gezen, yabancılık hissetmedikleri hareketlerinden anlaşılan bu cana yakın insanlar biray içinde kayıp olarak ertesi sene değişmiyen şekilde yine gelirlerdi.

Bu müslümanların yüzlerinde nurlu bir tathlık, kanlarında sıcak bir çekicilik vardı. Onların kendilerini bize yakın gördükleri kadar biz de onlara meyil ve incizap duyardık.

Umumî harbin çatması onları bir daha görmemize mani oldu. Artık bizim diyardan geçmez oldular.

Bu Hacı Babaların kimler olduklarını, milliyetin ne olduğunu öğrendikten sonra anlayabildik.

Bunlar Rusya Türkleri idi...

§ §

İki üç senedenberi İstanbul sokaklarında Hacı Babalar yine görünmeğe başladı. Soluk sarımtırak benizli, seyrek bir tutam sakallı, çıkık elmacık kemikli bu Medine yolcuları evvelkilerden sima itibariyle farklıydılar. Bunlar, ötekiler gibi Hacı olmak için Kâbeye giderken İstanbul yolunu tercih eden Çin Türkleriydi.

§ §

Dinin, iç çamaşırı gibi çin hacette değiştirilen hatta sırasında terk edilebilen bir telekki meselesi; fakat milliyetin vücudda dolaşarak ona seciye veren kan rabıtası olduğu anlaşıldıktan sonra dış hüviyetleri hakkında yanlış fikir ettiğimiz Hacı Babaların hakikatte bizden birer parça olduklarını öğrenmiş olduk.

Bunlar, çok çocuklu « Türk » familyasının bizim gibi birer evlâtları idi.

Osman oğlu Halife hükûmetlerinin hepsi pan islâmizm siyasetleri icabı, dinî hükûmetlerine temel yapmış ve ana yasalarına da bunu esas tutmuş olduklarından Osmanlı Türklerinde milliyet duygusunun uyanmasına tabiatile

imkân yoktu.

Ancak Osmanlı Türk üğünde (Yeniden doğuş) devri açan Ana Türk hü kûmeti hilâfeti kaldırıp mevhum islâm siyasetine nihayet verdikten sonra Cumhuriyet lâıyk bir şekilde milliyet esas üzerine kuruldu. Ve bu sayede Türklük benliğini öğrenebildi .

Türkiye Türklerinde uyanan ve az zamanda mefkûre halinde kuvvet bulan milliyet duygusu, sıkı Ecnebi gûmrük kontroluna rağmen, coşkun bir nehir gibi dışarı Türklüğe taşmağa başladı .

İçeri ve dışarı Türklük bu uyanış birliği onu uzak olmıyan bir zamanda mut laka büyük milli bir hedefe götürecektir ki buna eşref saatten başka hiç bir kuvvetin mani olabileceği tasavvur olunamaz .

Dünyada yaşıyan birçok milletlerin, esas milliyet ayrılığından ve onun siyasi, milli, iktisadî menfaatları çarpışmasından başka birşey olmıyan gaye-

leri olduğu hergün yeni bir hâdise doğuran kanlı poetika ceryanlarile görüldüğü şu zamanda bütün dünya türklüğünün de bir hedef ve gayesi olacağı pek tabiidir.

Tabiat kanunları mehtejası birbirini özleyen ve beraberce yaşamak istiyen kardeşlerin bu hissi gayeleri her halde medeniyet iddia eden Avrupa milletlerinin bir tutam pamuk, demir, petrol ve nihayet bir avuç kara toprak için milyonlarca adam öldürdükleri sefil imperyalist gayelerden çok yüksek ve insanîdir.

Biz Türkler, ne istismar edilecek bir metru toprak, ne istihdam edilecek bir tek köle tsiyoruz.. Allah 60 milyon nüfus, 10 milyon kilometro toprağı bizden esirgememiş...

Biz yalnız, bütün Türklerin bir bayrak altına toplanmasını istiyoruz.

Bizim biricik gayemiz budur !

Bvimiz tarafındau Hapisanede açılan Millet mektebi talebeleri

Behiştî ve Tarihi

KÂZİM DİLCİMEN

— Geçen sayıdan devam —

Başta uzun Türkçe bir şiir var. Behiştî her kitabına böyle uzun bir şiirle başladığını söylemiş ik.

Eser, Cem ile Bayezit vakasından ibaret değildir, doğrudan doğruya Bayezit II tarihi diye yazılmıştır. İlk uzun şiirden sonra :

• Çün Sultanı Salâtini Cihan ve Halifei (1) hülufayı zaman..... Sultan Murat-ibni Sultan Mehmet Hanı sahibkiran

(2) Hazretlerinin murgu ruhu damgâhı imkândan tayaran idüp aşıyanı kudsinişanı mekûn idindi. Tarih şuhur

(3) Rebiül'evvelinin eyyamı rebia irtihal ve intikal eyledi yerine Padişahi dinpervor.... Ebülfetih Sulan Bayezit Han

(3) kayım makamı nayib menab oldu. İttifak şöyle vaki oldu ki tarihi mesturda Sultanı mezkûr darilmulk Amasiyyede temkin idi. Eyaleti eveli vilâyet olmuştu, makâh Padişahı âlempenahı âlcahın hecabı kâmi-bından Keklik Mustafa... Halici Kos-

tanti iyeden geçüp gerrü bal açup Pebiül'evvelin yedinci günü Amasiyyeye iriştî.... (4)

Bu malûmatı Londradaki nushanın son sayfasında da görüyoruz :

«... defa varağa el vurdular, bu hali görüp kaçır, evine cemaatine haber ider kaçarlar emma yeniçeri ardınca gelüp yetişürler divanhanesinde başın başın kestiler. Katili billiil sübaşdır Andan Keklik Mustafa nam bir kapucu Amassiyeye varup Sultan (5)

Bu satırları okuduktan sonra kitabın kaybolan son sayfasının mühim bir ziya olamayacağına hükmedebiliriz.

Behiştî bu son kitabına nasıl uzun bir şiirle başlıyorsa Londradaki nusha içindeki kitaplar da öyledir. Meselâ Mehmet II - ye ait kitaba başlarken :

Bismillâhirrahman -ir- rahîm
Oldu çu unvanı kitabı kerim (6)

(1) Behiştî, ta Yıldırım'dan itibaren Osmanlı Padişahlarını böyle halife olarak telkib eder.

(2) Boş bırakılmıştır. Bittabi nesih ile belki de kırmızı renkle Sultan Mehmet yazılacaktır.

(3) Boş bırakılmıştır, nesih ile sonradan imla edilecektir.

(4) Revan köşkü kütüphanesi No. 1270 Y : 4

(5) Londradaki nusha Y : 210/2

(6) » » Y : 144

diye yeni bir kitap açar. Bütün bunlardan sonra Behiştî Tarihinin son kitabı Revan köşkündedir, fakat ilk 3 kitap kaybolmuştur.

8 inci kitap olması lâzımgelen bu son kitap 61 yapraktan ibarettir son sayfasında ;

«... bu kaziylar sene 907 vaki' oldu
vallahu»

«â'lem bis-sevab temmet-ül- kitab.»

sözleriyle nihayete erer. Eser hakikaten müellif hattı ise müellif bu tarihten daha pek sonralara yaşyamamış olacak ki

eserinde boş bıraktığı yerleri dolduramamış veya doldurtamamıştır.

Yıldırımın Timur'la mücadelesine kadar olan kısmını en eski menbalar demek olan Behcetüttevarih, Oruç bey Tarihi, Anonim Tarihi âli-Osman, Âşık Paşa Zade Tarihi ile karşılaştırdık ve aralarında küllî taharûf olduğunu gördük. Vak'aların tarihlerini gösteren bir cetvel takdim ediyoruz, buna bakar bakmaz aralarındaki ark hemen görülecektir.

Kaynaklar	Yıldırımın cülûsu	Eflak harbi	Konya harbi	Sivasın zaptı	Kastamoni vak'ası	Selânik
Behiştî	791	793	794	794	795	796
Behcetütte.	790		791		791	
Oruç Bey	788	791		797	796	792
Anonim	791				797	794
Âşık Pş. Z. T.	797				797 8	

Kaynaklar	Niğbolu	Beylein Yıldırma il.	Malâtya Behisni
Behiştî	191	800	800
Behcetütteva.			
Oruç Bey			798
Anonim	792		798
Âşık Pş. Zd.	793		798

Bu ihtilâf Neşrî için mevzubahs değildir. Neşrî ile mukarenet tamdır. Behiştînin esaslı menbaı Neşrîdir. Bazı vukuatı tam vak'a sırasında yazarak Neşrîden arasına ayrılır ; Meselâ Neşrî; Karaman harbinden bahsaçarken Karaman Oğlunun birkaç yıl evel Osmanlı mülküne tecavüz ettiğini bu münase-

betle bahseder. İşte o zaman Behiştî bu birkaç sene evvelki vak'ayı tam zamanında anlatır, ara yere sıkıştırır. Yoksa bir diğer tarihten istifade etmemiştir. Ancak takvim mahiyetinde bir veya birkaç eserden de istifade ettği anlaşılmaktadır. Şayet Behiştî ile Neşrî Tarihleri arasındaki bu küçük farklar

bir yere tesbit edilirse malûm olmıyan bu takvim mahiyetindeki kitap meydana çıkarılabilir.

İlk menbalara uygun olmadığını gösterir bir cetvel daha takdim ediyoruz. Behiştînin Timur vakasına kadar verdiği malûmatı vak'a sırasile numaraladık. Meselâ ; Yıldırımın Anadoluya geçişini 1, ile bundan sonraki Laseline tecavüzü ve Karatva madeninin teşhîrini iki ile Laselinden hediyelerin gelmesi gayet Cemile kız kardeşin gönderilmesi 3, ile Semendere ve Göğercinliğin iadesini 4 numara ile ve her vakayı sırasile diğer yeni gelen vak'adan ayırdık, vak'a adeni 73 - ü buldu. Bu numaralar sıra ile yazılmış olduğundan yerlerini değiştirmesi aradaki aykırılığı gösterecektir.

Bu vak'alar Oruç Bey Tarihinde :

2, 5, 9, 10, 20, 12, 13, 14, 13, 18, 30, 29, 31, 38, 23, 24, 5, 52, 55, 57, 60, 15, 40, 11, 20, 21, 31, 39, 43, 35, 69, 66, 67, 71.

Anonim Tarihi Âli-Osmanda :

2, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 41, 51, 52, 55, 57, 60, 47, 3, 24, 30, 20, 21, 31, 39, 35, 69, 61, 14, 42.

Âşık Paşa Zade Tarihinde :

2, 15, 5, 6, 6, 8, 9, 10, 13, 51, 50, 12, 42, 58, 59, 60, 41, 3, 15, 18, 16, 19, 24, 30, 20, 21, 31, 39, 35, 69 61. böylece vakalar yerlerini değiştirmiştir. İlk kaynakların verdiği diğer malûmat bu rakamların arasında epeyce bir yekûn tuttuğunu da ilâveyi unutmıyalım fakat Neşrî ile kat'iyen bir aykırılık yoktur.

Velîyüddin Ef. kütüphanesindeki

Neşrî Tarihi Ankaraya gönderilmiş. Fatih, Millet kütüphanesindeki kitap tasnif heyeti mevcut olduğundan kapalı idi. Bunun için biz de Neşriye isnat edilen Halis Ef. kütüphanesinde 2438 numara da mukayet Tarihle Behiştîyi mukayese ettik, ufak tefek farkları tesbit ettik fakat sonradan bunları Topkapı Müzesi kütüphanesinde 1361 numaralı nusha ile mukabele edince gördük ki bu fark birkaç küçük farktan sarfınazar iki Neşrî Tarihi arasındaki farktan başka bir şey değildir.

Behiştî ; Neşrinin malûmat verdiği Timur vak'ası ile iktifa etmemiş bir diğer eserden istifade eylemiştir. Behiştînin yazdığı ve haber verdiği vak'a ve ismi haslar İbni Arabşah Tarihinde de tamamen yoktur. Bu ismi hasların mevcudiyeti evvelce bahsettiğimiz bir takvim mevcudiyetini kuvvetlendirir ve bu takvimin de pek öyle istisgar edilecek kadar ehemmiyetsiz bir şey olmadığı hissini verir. Timur vak'asında mevzubahsolan bu isimleri Heşt-i Behişt'te de görüyoruz ki bundan İdris Bitlisinin ya Behiştî Tarihini veya daha kuvvetli bir ihtimalle mevzubahs takvimî eseri gördüğünü kabul etmek icabeder.

Hülâsa, Behiştî Tarihi ile ufak tefek vak'alar müstesna babasına dair verdiği malûmat şairane ifadeye tebdil edilmiş bir Neşrî Tarihtir, ve Hoca Tarihi ile tekâmül etmiş olan Osmanlı tarihi lisanı ile ilk menbalar arasında bir faslı müşterek gibidir. Bu itibarla Edebiyat ve Lisan tarihimiz nokta-i nazarından da unutulmaması lâzımgelen bir eserdir.

Millî terbiye vasıtalarından:

Mekteplerdeki inkılâp köşeleri

FARUK KUĞAY

Türkiye Cumhuriyetinin yakın zamanı kadar terbiye unsurları 1 — Millî terbiye. 2 — Lâik terbiye. 3 — Modern terbiye. 4 — Demokrat terbiye diye dört madde olarak tayin edilmişti. Mekteplerde bu dört umdenin tahakkuku gözönünde bulundurularak çalışılırdı.

Cumhuriyet Halk partisi kendi mesai programı içine aldığı birçok işler arasına terbiye işini de katarak bunu altı esas etrafında toplamıştır. Bunlar Fırkanın asıl hedefi olan

- 1 — Cumhuriyetçi terbiye
- 2 — Uluscu »
- 3 — Halkçı »
- 4 — Devletçi »
- 5 — Lâik »
- 6 — Devrimci » dir.

Bugün mekteplerimizde « kuvvetli Cumhuriyetçi, Uluscu, Halkçı, Devletçi, Lâik ve Devrimci yurttaş yetiştirmek bütün öğretim derecelerinde yüküm ve özen noktasıdır. »

(İlkokul programı sahife 6 madde 2 den) çocuklarımıza bu altı prensibe uygun bir terbiye verebilmek için bir çok vasıta vardır : Bunların en mühim-

lerinden biri de « İnkılâp köşeleri » dir.

Mektepler de birer inkılâp köşesi yapılmasına mektebin resmî cephesi de mûsaadekâr hatta teşvik edici mahiyettedir.

İlkmektep talimatnamesinde şu satırları görüyoruz :

« Madde : 2. Fıkra : 2. — Genç neslin mektebe ilk girdiği günden itibaren içtimâî kudret ve kabiliyetince mütereffi bir inkişafı yetiştirilerek millî cemiyete ve Türk Cumhuriyetine ruhen ve beden en faideli bir tarzda inlibak etmekle âzamî ehliyet kazanması » Lise talimatnamesinin 113 ncü maddesinde de şöyle denilmektedir : « Mektep müdürü ve muallimleri, gerek tedrisatta ve gerek mektebin umumî hayatında talebenin şahsî inkişafını ve içtimâî ve vatanî terbiyesini temin edecek tedbirler almakla mükelleftir. »

Mektep çağında bulunan çocuk da imaya kolayca değişebilen harekâtını muhitinin tesirile tanzim eden bir varlıktır. Uzvî ve ruhî hali daima muhitinin haline tâbidir. Şu halde çocuğa millî terbiye verebilmek için onun kabiliyetlerini millî bir kalıp içinde inkişaf ettir-

meliyiz. Bunun için de millî tesiri hiç azalmıyan ve yeni hareketlerle çocuğun dikkatini ve alâkasını daima kendinde toplıyan bir mektep muhiti hazırlamalıyız. İşte burada en mühim rolü mekteplerdeki inkılâp köşeleri göreceklerdir.

İlk, Orta mektep ve liselerde inkılâp köşeleri talebe ve muallim çalışmasıyla meydana getirilmelidir. Bir inkılâp köşesinde bulunacak malzeme şöyle düşünülebilir :

İnkılâbın büyük insanlarına ait fotoğraflar ve büstler, iri harflerle yazılmış inkılâba ait vecizeler, talebe ve muallimin iştirakile yapılmış istiklâl harbinin bir sahifesini canlandıran resimler, 15 yıl içinde inkılâbın verimlerini gösteren grafikler, İstiklâl muharebelerine ait kroki ve haritalar, inkılâba ait afişler.

Daha bunlar gibi birçok işlerin çocuk bediyyatı gözetilerek dizilişi inkılâp köşesini meydana getirir. Orta mektep ve Liselerdeki inkılâp köşeleri ilk mekteptekilere nazaran daha mütakâmilidir. Artık bu mektep talebesi kafası ile kalemine ilk mektep talebesinden daha iyi hükmetmesini bilir. Hele Lise talebesi içinde yağlı ve sulu boyayı iyi kullanmasını bilen, ustalıkla keman yayı çeken, çamura, alçıya şekil verebilenleri bulunur. Buradaki inkılâp köşesine konacak eserler kısmen sanat kıymetini

haizdir. Meselâ Lise inkılâp köşelerinden tamamen millî malzeme ile (güftesi ve bestesi millî olan) yapılan bir şarkı yükselmelidir.

Mekteplerdeki inkılâp köşelerinin millî terbiye bakımından temin edecekleri faidelerden birkaç tanesi şunlar olabilir.

1 — İnkılâp köşesi çocukta millî şuurun ve millî benliğin kuvvetlenmesine yardım eder.

2 — Millî terbiyeyi talebeye tesadüfî ve keyfî olarak vermekten kurtarır. Millî terbiyenin muayyen bir plân dahilinde verilmesine yardım eder.

3 — İnkılâp köşesi millî terbiyeyi arizî ve muvakkat olmaktan kurtarır.

4 — İnkılâp köşesi sayesinde millî terbiye selabet ve devamı haiz olacaktır

5 — Çocukta bediyyatın incelmeye ve olgunlaşmasına yardım eder.

6 — İnkılâp köşesi çocuğa mal edil mekle onda temellük duygusunun kuvvetlenmesine yarar, netice olarak çocuğa mektebini sevdirebilir.

7 — İnkılâp köşesi halka açık bulundurulur (halk terbiyesi) ne de yardım edilmiş olur.

8 — Sınıfca küçük talebeye inkılâp köşeleri etüt sahası teşkil eder.

9 — Öğretmenin eli altında bir kısım ders vesaitinin bulunmasına yardım eder.

Cumhuriyet Destanı

ARI

Kardeşler ; yanıma gelin, toplanın !
En mutlu günüdür bugün vatanın ,
Siz de birlik olun benimle anın
14 yıl içinde olan işleri ...

Dokuzyüz yirmi üç gelince akla ,
Ağaca çizmişsin gibi bıçakla
Çıkarma aklından güzelce sakla
O günler gelemiz bir daha geri .

O sabah erkenden patlıyan toprak
Bizlere dedi ki büyük bayram var ,
Hem öyle bayram ki bugüne kadar
Tarihler içinde yoktur benzeri .

Cumhuriyetimiz kuruldu bugün ,
Düşmana yas oldu, dostlara düğün ,
Sesimiz çıkmazken göğsümüzden dün
Naramız çınlattı gökleri, yeri .

O zamana kadar halimiz neydi ?
Milletle yaşamak bir işkenceydi ,
Bir takım düşünler paşaydı, beydi ,
Başa geçmiş sultan denen serseri .

Sultanlar hep bunak ihtiyarlardı ,
Halka zulmetmekten zevk duyarlardı ,
Kötülük büyüdü, her yeri sardı ,
O devrin silindi şimdi eseri .

Cumhuriyetle biz kavuştuk nura ,
Malımız, canımız feda bu uğra ,
Dünyalar durdukça bu devir dura ,
Bununla dağılır yurdun kederi .

Cumhuriyet yurda sönmez güneştir ,
Gönülde parlayan büyük ateştir ,
Türklüğün yaratma aşkına eştir ,
Onunla ışıldar gözlerin feri .

Gönül vereli bu nazlı periye ,
Başımız dönmeden biran geriye ,
Durmadan atıldık hep ileriye
Bir altın ok gibi o günden beri .

Cumhuriyetçiyiz candan hepimiz ,
Dünyaya ün veren millet olduk biz ,
Kamâl Atatürk'tür ilk reisimiz ,
Tanrı bağışlasın eroğlu eri .

L â d i k ^{*)}

Kopya eden : Ş. ALIŞIK

Evsafi kale ve şehri kadim Lâdik:

Amasya Kayasirasından Havik nam
zatın binasidir. Bir nice adamlar eline
girdikten sonra Danişmendilerden Melik
Gazi gelip burayı fetheder. ümerasın-
dan Salman Han « sancağı kale üzerine
dikmiyelim » der Melik Gazi Lâdik san-
cağı der, bu muhavere kalenin ismi
olup « Lâdik şehir ve kalesi » derler.
Osmanlı vilâyetlerinde üç Lâdik vardır:
biri Konya Lâdiğidir. Burası vakfullah
olmakla harap olmamıştır.

Vıldırım Bayezit Han Amasya ka-
lesini fethettiği zaman bu Lâdik kalesi
de cenk ve cidalsiz Demirtaş paşaya
teslim olmuştur, ehli zevk olup sülehayı
ümmetten adamları vardır. Şehzade Ba-
yezit Veli Amasyada mutasarrıf iken
her sene altı ay gelip bu kasabada yay-
lalanırdı. Bu cihetle şehirde bir Has
bahçe inşa edip bırakmıştır ki halâ bos-
tan üstadı, bostancı huddamları, kuru-
cu ve tablakçıları vardır.

Çayır büyük Imrahur ağa tarafın-
dan zabtolunur. Merhum Sultan Han
valdesi Bülbül hatunun vakfı olup eha-
lisi tekâliften muaf ve müslimdir. Eya-

let valisi tarafından bu şehre kimse
gönderilip te müdahale ettirilemez. Üç
yüz akça payeli şerif kazadır. Kadisine
senevi altı kise hasıl olur. Şeyhülislâmı
nakıbi ilâşeraflı, ülema ve eşraflı vardır.
Sipah kethüdayeri, Yeniçeri serdari, şe-
hir naip, ve Muhtesibi, Kapan emini,
Bahire emini vardır, kalesi şehrin ce-
nubunda evci semaya serçekmiş, mü-
rebbiileşkel, köhnebina bir kaleciktir,
içinde asar ve imarâtı yoktur, şehir 17
mahalledir, meşhur mahalleleri ve lâ-
bek, Güllez, Yeni cami, Iekye, Şehre
küştü, Yarımca, Dağ, Polat, Yahşi ma-
halleridir. 47 mihrabı vardır, altısın-
da Selâti cuma eda olunur, üçü Selâtin
self camiidir. Sultan Ahmet camii, Da-
vut paşa camii, Tekke camii, Şehre
küştü camii, Güllez camii meşhurları-
dır. 3020 kadar kiremitli, bağlı ve bah-
çeli evi vardır, yedi kadar Ehli tarık
tekkesi vardır. Meşhurları Seyit Ahmet
kebir tekkesidir. İki hamamı vardır.
Çarşı içinde eski hamam ile Yeni cami
mahallesinde yeni hamam vardır. 7 hanı
var. Kaban hanı, Halim bey hanı, Emir
Hasan oğlu hanı, Seyit Ahmet efendi
zade Ali Çelebi hanı, Buğday pazarın-

da Tenk ham meşhurlarıdır. Davut paşanın çarşı içinde gayet mükemmel bir kârgir bedestanı vardır ki camiinin hayratıdır. Etrafında dört yüz kadar dükkân vardır. Şehirde kırk kadar Vüzera ve Ayan sarayları vardır. Meşhurları : Osman paşa sarayı, İbrahim bey sarayı, Hacı bey sarayı, Hüseyin bey sarayı, Alay beyi sarayı, Mustafa bey sarayı vesaîre. ir. Mahsus darütedrisi yoktur. Her camide gûna gün mübahşei ulûm olur. Dersiamları vardır 18 kadar mektep ceyani var. İki imaret daruttanı var. Abı havasının letafetinden güzelleri çok. Ayanı İmeşei fahire ve samur kürkü giyer beyleri, paşaları ikiyü zü mütecevüz menasibi aliye zaptetmiş Kuzat efendileri, Meşayih izamları, Sülhayı umetten Selim ve Helim efendileri vardır.

Şehir Gürecü - Türkistan Farisulhayı sipahileri, erbabı maarif yaramı çok. Vasuttumal olanları tüccar ve ekhlurefdir. Çuka ferace re kontoş giyip gûna gün akça ve gökçe esvap giyerler. Kadınları kadife çakışır üzerine sarı çizme ve çuka ferace giyerek beyaz izar ve rikap ve buka tutunup sivri diba ve arakçin kebir müeddibâne uburederler. Hamamdan, ziyaretlerden gayri bir ca ibe gitmenin ihtimali yoktur. salih, afif kadınlardır.

Mekûlât meşrubattan ; Gül suyu armudu, Kareman armudu, Memecek ekmeği meşhurdur. Yavlak ve şitası ziyade olduğundan üzüm, kavun, karpuz, incir, zeytin, nar gibi meyveleri olmaz amma Akdağ balı namile meşhur bir gûna asehi musaffası olur ki

ne Oirit balına benzer ne de Adan ve Sıkla balına, bu bal gayet muattar ve rayihâdar olduğundan kutularla İstanbul âyanına hediye gider.

Masnuatından ; Akdağın beyaz pembe bezi, Acemin Lekfurî ve Musul bezinden daha ince olur.

Mesireleri: Ballı kaya suyunun başı mesire bir yerdir, şehrin kıblesindedir. Şehrin şarkında Frenk gözû, demekle meşhur vasi bir pınar akar. Hüseyin paşa bu suyun üzerine t ferrücgâh olmak için bir kasır hornek kondurmuştur. Cümle erbap zevk gidip sefa ederler. Temmuz ayında bu su o kadar soğuk olur ki içinden üç adet taş çıkarmazlar. Gerek ballı su gerek Frenk gözû şehrin içinden cereyan ederek han, hamam, bahçe gibi yerleri sularlar. Şehir içinde nice un değirmenleri döndürerek Lâdik gölüne dökülür. Teferrücgâhlarından biri de « Akpınar başı » dır. Lâkin bu su şehre girmeyip hariçten cereyan, tırla ve bağları sular, bu suyun da başı şehrin şimalindeki dağlardan gelir, göle akar ve kalenin garp tarafında « Manastır » nam mahalde bir teferrücgâh vardır. Çimezar ferah abattır. Bu mahalden akan suya Ramçe suyu derler. Ma'ra suyundan leziz bir sudur. Bu sular cereyan derek kale altında iki fırka olur, bir bölüğü Hıdırlık ziyaretinden aşağı Koremahallesi içine cereyan eder, bir kısmı da şehir ayan ve eşrafının hacac müslimin istikbale çıktıkları « Valı dere Sultan » ziyaretgâhı msiresinden Kozlu bağlarından aşağı cereyan edip Lâdik halicine karışır. -Arkası var-

DERLEMELER

Derliyen : S. AYTEKİN

PINAR BAŞI

Pınar b gında söylenen sözler
Beni deli etti sendeki gözler
Arkada gelinler öndeki kızlar
Hiç birisi sevdiğime benzemez .

Pınarın başında yeller esiyor
Üç güzel oturmuş beni kesiyor
Birisini sevsem birisi küsüyor
Hangisinden ayırayım gölümü .

Gözlerin kara saçların elmas
Gider o güzellik sende de kalmaz
Sonunda ay yüzüne bakanlar olamaz
O güzellik sende iken sevdin kendini.

Pınarın başında destin varmış
Beni öldürmeğe kastın varmış
Benden uğrun uğrun dostun varmış .
Atma bu taşları gönlüm yareli .

Kırmızı gül olsan elime almam
Ateşine yandım bir dahi yanmam
Yüzbin yemin etsen birine kanmam
Atma bu taşları sinem yaralı .

IRMAK KENARI

Irmak kenarına yağmaz mı dolu ?
Eğinden ayrılan olmaz mı deli
Günde onbeş defa gördüğüm yarı
Bu gün altı aylara katlandım gayri .

Irmak kenarında bir kuru dikme
Dikmenin dibine karanfil ekme
Ben çekem sürmen sen zahmet etme
Yandım Allah yandım yakmayın beni
Cenaze peşine takmayın beni .

Irmak kenarında yeşil yosunlar
Yosunun üstünde beni yusunlar
Şu da güzel için ölmüş desinler
Yandım Allah yandım yandırma beni
Genç iken mezara kaldırma beni

Irmak kenarından geldim de geçtim
Boyunu boyuma ölçtüm de geçtim
Güzeller içinde buldum da seçtim
Yandım Allah yandım yaktırma beni
Senden gayrilere baktırma beni .

Hoş koku dağıtır esen rüzgârlar
Bahçeler çidemli çiçekli dağlar
Elleri koynunda bir güzel ağlar
Ağlatma güzelim ağlatma beni
Kara topraklara bağlatma beni .

Maniler

Şu derenin yüzünde
Yalan var mı sözümde
Yarım kalktı gidiyor
Yaşı kaldı gözünde .

Dağ başları çiseler
Var geliyor deseler
Bir kuş kadar canım var
Müjde diye verseler .

Karanfilsin kararın yok
Gonca gülsün tımarın yok
Güzel seni seven çok
Lâkin hiç te haberin yok .

Aynam düştü cebinden
Karıştı gazellere
Benim âdetim budur
Bakarım güzellere .

Termeye gidiyorum Termeye
Güvercinler görmeye
İpek mendil yolladım
Ööz yaşımlı silmeye .

Kumrum daldan inmiyor
Öözüm yaşı dinmiyor
O benim hayırsız yarım
Hiç ovime gelmiyor .

Konsul üstünde darı
Ne darıldın be karı
Ankaradan tel gelmiş
Alalım beş on karı .

İğnem düştü yakamdan
Gel arkamdan arkamdan
Sen gelirsən arkamdan
Ben korkmam kaymakamdan .

Samsun'un tren yolu
Etrafı ağaç dolu
Öyle bir yar sevdim ki
Annesinin bir oğlu .

Çarşambaya giderken
Ben bir kayık batırdım
Aç güzel kapıları
Sana neler getirdim .

Çarşafının bağları
Geridendir geriden
Kara gözlü sevdiğim
Sensin beni eriden .

Bugün ayın onudur
Yüküm buğday unudur
Evliye gönül verme
Eve gider unuttur .

Spor havadisleri

AHMET ERGUN

Türk spor kurumu futbol federasyonu millî kûme haricinde kalan mıntakalar arasında Türkiye birinciliği yapılmasına karar vermiş ve bu mıntakalar beş guruba ayrılmıştır. Guruplardan birisinin merkezi Samsundur.

Gurup birinciliği Trabzon, Samsun, Tokat şampiyonları arasında 5. 11. 937 Cumartesi günü sayın Vali ve Komutanımızın huzurile başladı.

Üç mıntaka huruf hece sırasile evvelâ geçit resmi yaptılar gençlerin geçişi halk üzerinde derin bir sempati bıraktı ve uzun uzun alkışlandıktan sonra kurra mucibince evvelâ Trabzon Samsun şampiyonları mümessilin düdüğüle oyuna başladılar. İlk devrelerde her iki tarafta zaman zaman karşılıklı hücumlarda bulundular. Devre ilerledikçe Samsun takımı faikiyeti ele aldı. Uzun ve seri hamlelerle Trabzon kalesini sıkıştırmağa başladı. Yük tamamen Trabzon kalesi üzerine yüklendi. Mudafaa uzun zaman büyük tehlikelerin önüne geçtikten sonra nihayet Bafra sağ içinin güzel bir kafa vuruşile top

Trabzon kalesine girdi ve devre 1 - 0 Samsun takımının lehine bitti.

İkinci devre başladığı zaman oyun serileşti ve heyecanlaştı. Samsun takımı daha enerjik ve daha canlı oynıyarak sağ iç ve sağ açığın ayağıle iki gol daha yapılarak galibiyeti sigorta ettiler oyunda bu şekilde bitti. Trabzon takımının mudafaasında güzel oyuncular gördük, fakat muhacim hatları çok acemi ve derme çalma bir şekilde idi.

Final maçı Samsun Tokat arasında 8. 11. 937 Pazartesi günü yapıldı. Samsun takımı derhal hakimiyeti ele alarak Tokadı sıkıştırdı. Samsun takımı karşısındaki takımdan teknik ve enerji itibarile çok yüksek olduğundan dolayı iki devre de 4 gol attı, misafirler bir golle mukabelede bulundu ve oyun Samsun'un 4 - 1 galibiyetile bitti.

Bu yıl bölgemiz şampiyonu Bafra spor gurup birinciliğini alarak 10. 11. 937 de Türkiye birinciliği için Ankara ya hareket etti, birçok sporcular tarafından uğurlandı. Şampiyonumuza Ankarada da muvaffakiyetler dileriz.

Hayvan Koruma

Şap - Dabak Hastalığı Koruma ve tedavi yolları

Şap ve Dabak Hastalığı - Sığır, Mandı, Koyun, Geçi gibi çatal tırnaklı hayvanlara bulaşır. Ağızda ve ayakta bazen memede yaralar hasıl eder. Ağızdaki yaralar hayvanın yeygisine, ayak ve tırnaktaki yaralarda yürümesine engel olur. Yiyemezse zayıflar etten, süttten, kuvvetten düşer, yürüyemezse iş göremez, yatar kalkamaz sahibinin de işi yüzüstüne kalır. Hastalık ilkönce ateşle başlar ağızdan çok miktar köpüklü salyalar akar. Ağızdaki yaralara iyi bakılmazsa büyür, ağzın içini kaplar hayvan bitkin ve zayıf kalır. Ayaklardaki yaraların temizliğine ve tedavisine vaktiyle ve devamlı olarak bakılmazsa yatalak hali devam eder. Bazen tırnaklar düşer yeniden gelmesi aylara bakar başka hastalıklarla karışırsa ölüme de sebep olur.

Bu Hastalık - Kuraktan hasıl olmaz. Dabak hastalığına tutulmuş bir diğer hayvanın ağzından akan salya ile, ayakta yaralardaki akıntının bulaştırdığı otlar vesaire ile bulaşır. Hastalığın canlı tohumu yani mikrobi salyada ve ayak yarasının akıntısındadır.

Korunma için - Hastalık olan yerlerden mal alıp sağlam hayvanlar arasına

sokınamak ve sağlam malları, hastalıklı hayvanların yanında ve bulaşık yerlere götürmemek lâzımdır.

Şap - Dabak Hastalığı çok sâri ve bulaşıcı hastalıktır. Çok dikkat edilirse ve korunursa hastalıktan muhafaza mümkündür. Öyle halkımızın sandığı gibi kuraktan gelip yağıştan geçmez. Yalnız hastalık kurak mevsimde biraz şiddetli geçer sebebi de yeygisi kuru ve sert, olunca hayvan ağızdaki yaralardan dolayı yiyemez, çok zahmet çeker yürümekte dahi kuraklık aynı zahmeti verir. Kuraklığın tesiri bu yüzdendir ve talidir.

Hastalığın tedavisi - Ağızdaki yaraları sirkeli sularla, veyahut bir litre (kilo) sudo 20 gram yanmış şap eridilerek ve bu suya temiz bir bez batırılıp günde 2 - 3 defa hasta hayvanın ağzına badana eder gibi sürülecektir. Taze ot, çorba, yal gibi yumuşak yeygi verilir içeceği suları da ılık olacaktır.

Ayaktaki yaraların tedavisi - Hayvanın bağlandığı yer ve zemin mümkün mertebe kuru ve temiz olmalı çamurlu, bataklık yerler yarayı azdırır. Bir litre (kilo) suda 50 gram göztaş eridilecek ve buna batırılacak temiz bir

Halkevi Başkanlığından :

Evimizin Kurslar ve Dersaneler şubesi tarafından isimleri aşağıda gösterilen akşam kursları 1. 11. 1937 tarihinden itibaren açılacaktır.

İsteklilerin TECİM OKLU Direktörlüğüne müracaatla kayıt olmaları sayın halkımıza ilân olunur .

- 1 — Lisan (Almanca, Fransızca,) iki sınıf üzerinden
- 2 — Ticaret (Muhasebe ve Riyaziye)
- 3 — Daktiloğrafi (Enaz İlkmekepe mezunu olmak şartı ile Bayanlara)
- 4 — Riyaziye ve tabii bilgiler (Orta mektepe mezuniyet im-tihanlarına hariçten iştirâk edecekler için)

bezle günde 1 - 2 defa tırnak araları ıslanacak ve ilâçlanacaktır.

Yüzde üç Kırolin mah ulü, Ardiç katramı da tırnaklar aralarında yara için faidelidir. Hayvanların hastalığa tutulmaları birden olmaz bir kısmı tutulur, 20 - 30 günde geçirirken öbürleri tutulur. Böylelikle bir kasaba veya köyde hastalığın kendi gidişiyile devamı 5 - 6 aydan aşağı olmaz. Bu da uzayan zarardan başka bir sonuç vermez. Hali hazırda dünyanın her tarafında bu derdin şifa ve muafiyet verici aşısı ve serumu henüz elde edilememiştir. Bunun için hafif ve selim olarak hastalığa tu-

tulanların salyalarından temiz bir bezle ısladılarak sağlanıların ağızlarına sürülürse tekmiil hayvanlar birden ve hafif şekilde hastalığa yakalanır. Tedaviye, temizliğe dikkat edilirse 10 - 15 gün içinde hepsi birden hastalıktan kurtulur

Hastalık çıkınca hükûmete haber vermeli köyün otlağı hududuna bezden yapılmış birkaç bazrak dikerek karantina çevirmeli, komşu köylere haber vermeli Baytar (Veteriner) dairelerinden gelip ilâç istemeli ve tarit üzerine tatbik etmelidir.

Dabak - Şap hastalığı için başlıca yapılacak tedavi ve tedbir bundan ibarettir.

Sahibi ve Yayın Direktörü : Mümtaz Arkayın
Basıldığı yer : Güneş Basımevi — Samsun

